

СЕКЦІЯ 12

ДІАЛОГ ЯК СОЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ:
СОЦІОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

АНАЛІТИКА ДІАЛОГІВ ТА ДЛЯ ДІАЛОГІВ: МІСЦЕ СОЦІОЛОГІЇ

Сорока Юліядоктор соціологічних наук, професор кафедри соціології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Діалог як соціальна технологія трансформації конфліктів, встановлення комунікації між різними групами суспільства задля вирішення соціально значущих питань останнім часом набув розповсюдження в світі та в Україні. Фасилітовані діалоги реалізуються в зв'язку із широким колом завдань, зокрема реформи децентралізації, соціальної інтеграції ВПО та ветеранів, розвитку підприємництва, реінтеграції окупованих територій тощо. Поширення фасилітованого діалогу як соціальної технології відкриває його як нове поле соціологічної експертизи та аналітичної діяльності як на етапах організації діалогових процесів, попереднього аналізу конфліктних ситуацій, зокрема інтересів та потреб залучених груп, так і на етапі аналізу та оцінки ефективності діалогових заходів. Підвищення рівня соціологічної рефлексії щодо діалогу як соціальної технології буде сприяти розвитку цієї галузі та просуванню в суспільстві цінностей ненасильницьких підходів до вирішення соціально значущих проблем.

Залучення соціологів до роботи діалогових платформ, розширення галузі соціологічних досліджень конфліктів, зокрема конфліктів на території України, їх соціальних та соціокультурних наслідків, вивчення соціокультурних проявів та специфіки стосунків ворожості, яка сприяє закріпленню соціальних розломів, розвиток тематики діалогів у соціологічних дослідницьких та просвітницьких проектах щодо діалогу та відмінностей, розширення числа соціологічних курсів, що навчають діалогу як способу трансформації конфліктів – демонструють взаємодію та співпрацю між спеціалістами з соціології та діалогу. Така співпраця окрім академічного та практичного виміру позначає також можливість для залучених фахівців та фахівчинь реалізувати власну соціальну відповідальність.

Література:

1. Сорока Ю., Йироус Д. Диалог в перспективе общества // «5 років діалогу та 25 років медіації в Україні». Координатор проєктів ОБСЄ в Україні. 2019. С. 217-223.
2. Сорока Ю. Соціологічне знання в концепції трансформації конфліктів Дж. П. Ледерака. SOCIOПРОСТІР: міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. 2020, № 10. С. 21-27.
3. Сорока Ю. Мова ворожнечі в перспективі соціології культури // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2018 / 3. С. 26-46.
4. Сорока Ю. Свої, чужі, різні: соціокультурна перспектива сприйняття Іншого: монографія Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 332 с.

WHAT DIALOGUE ACTUALLY TRANSFORMS? DIALOGUE THEORIES OF CHANGE IN UKRAINE

Kyselova TetianaPhD in Law, Chairman of the Mediation and Dialogue Research Center
of the National University «Kyiv-Mohyla Academy»

This paper explores the emerging grassroots theories of change (ToCs) of local and international dialogue practitioners working in Ukraine and answers the question «how dialogue practitioners perceive transformations that facilitated dialogues are capable to bring about».

In contrast to deductive classifications of theories of change, this study applies inductive method of building theories of change from theories in use that «includes a reciprocal process of developing grounded theory, comparing it with existing research literature, testing emergent hypotheses and dialoguing with practitioners about the findings and new questions. The paper relies on the findings of an original empirical study consisting of two focus groups with 18 participants total, and 13 individual, semi-structured interviews with local Ukrainian dialogue practitioners as well as international dialogue practitioners who have been based in Ukraine for at least two years. The focus groups and interviews were conducted from January to July 2019 in Kyiv. Selection of interviewees

included outreach to Ukrainian dialogue facilitators residing in Kharkiv, Odesa, Svyatohirsk, Zaporizhzhya, Slov'yansk, Pavlograd and working all over the country, as well as to international dialogue practitioners from Germany, Finland, the United States, Denmark and Australia working in Ukraine.

The central focus in this research has been on theories of change – the underlying assumptions about what changes are needed to help transform violent conflicts and strategies for bringing about such changes; or an implicit result chain or casual processes that predicts how an initiative's activities proceed through a series of steps to a desired outcome [1]. A levels-of-analysis approach has been used as a major heuristic tool to distinguish and organize «a vast and tangled assortment of theories related to change» [1]. Consistent with the approach to social change analysis in social sciences, conflict resolution scholars relate to the levels as «micro-, meso-, and macro-levels» [5]. Lederach's classification of the dimensions of conflict and impact suggests that conflict influences situations and imparts change in four dimensions: (1) the personal, (2) the relational, (3) the structural, and (4) the cultural. Based on these levels, this study has come up with a more nuanced structure of social change that can occur in the result of dialogue and clearly distinguishes between target of change – people, institutions, culture or narratives; and the levels where these targets can be transformed – individual, community, and national levels. In this way, for each target it is possible to distinguish several levels of change, and vice-versa. Overall groupings of the ToCs derived from the practice in Ukraine comprise theories on changing (1) people; (2) institutions; (3) culture; and (4) narratives.

This paper suggests that dialogue theories of change distinguish between levels of analysis (individual, community, national) and targets of transformation (people, institutions, culture, narratives). Detailed characteristics of these four groups of theories of change depend upon which cognitive frame of reference practitioners support – «transformation of society» or «transformation of the conflict». Dialogue facilitators, mostly locals, who are oriented at transformation of society, are involved into intra-party (intra-Ukrainian) dialogues, aim at long-term transformation of people from bottom-up that eventually culminates in the transformation of institutions at the national level. Dialogue facilitators, mostly internationals, working on the current armed conflict in Ukraine, operate within short-term frames, facilitate dialogues between representatives of Ukrainian territories and break-away territories and/or Russia, and aim narrowly at track one political peace process or conflict related political institutions. These tensions between local and international theories of change confirm the tensions between proclaimed «local turn in peacebuilding» and actual practice of facilitated dialogue.

Table 1.

Different interpretation of targets of transformation depending upon the reference frame used

Reference Frame	Targets of Transformation			
	People	Institutions	Narratives	Culture
Transforming the Conflict	Warring parties - key people in and around track I. More people who are directly affected by the conflict.	Track I negotiations formats; institutions that deal with the conflict-affected population	Narratives of the conflict	Not relevant or very far away
Transforming Society	People of Ukraine.	Democratic institutions and state-building	Narratives of the past and future of Ukraine	Culture of dialogue and social cohesion in Ukraine

Our research also demonstrated that the major logic of change in Ukrainian ToCs concerns people and institutions through two transfer modes. First – the bottom-up and out transformation of «more people» (from 2,4% to 30%) at the community, and ultimately, at the national level, where these people eventually transform institutional structures of society to embrace democracy and dialogue. The second mode – top-down and out when dialogue transforms national-level institutions through common action engaging «key people», institutional change was thought to later impact more people down and out at all levels. Culture may or may not be the ultimate goal of transformation but, in any case, it relies on transformation of people and institutions. Transformation of narratives was a stand-alone group of ToC that treated narratives separate from people and institutions although eventually connected to them.

References:

1. Shapiro, Ilana. «Extending the framework of inquiry: Theories of change in conflict interventions». *Berghof Handbook*,(5) (2006), p 7.

2. Ross, Marc H. 2000. Creating the Conditions for Peacemaking: Theories of Practice in Ethnic Conflict Resolution, in: *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 23, No. 6, November 2000, 1002-1034. Online at <http://people.brynmawr.edu/mross/cv/ERS.pdf>.
3. Gürkaynak, Esra Çuhadar, Bruce Dayton, and Thania Paffenholz. *Evaluation in conflict resolution and peacebuilding*. Routledge, 2008.
4. Weinstein, Jay. *Social change*. Rowman & Littlefield Publishers, 2010, p 128-129.
5. Lederach, John. *Little book of conflict transformation: Clear articulation of the guiding principles by a pioneer in the field*. Simon and Schuster, 2015.

ИССЛЕДОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ВООРУЖЕННОГО КОНФЛИКТА (НА МАТЕРИАЛЕ ИНТЕРВЬЮ 2015-2019 ГГ. В ДОНЕЦКОЙ И ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТЯХ)

Мириманова Наталия

PhD, Director and founder Eurasia Peace Initiative

Задачи поисков путей разрешения конфликта предполагают получение актуальной информации о настроениях и позициях людей с обеих сторон. Такие исследования отличаются от академических, где цели формулируются в категориях высокого уровня абстракции, а результаты представляются в изданиях для узкой подготовленной аудитории. Исследования, призванные быть инструментом влияния на политику, не ориентированы на построение всеобъемлющей и полной картины реальности, но на решение конкретных текущих задач практики и использует понятную сторонам конфликта лексику и терминологию. Вместе с тем, такие ориентированные на практические задачи исследования также подчинены требованиям объективности и системности, то есть предполагают постановку исследовательского вопроса, выбор целевой группы, адекватных и надежных методов получения данных и их анализа.

Проблема поиска «точки входа» для медиации и разрешения конфликта на Донбассе актуализировала вопрос о взаимоотношениях бизнеса на подконтрольной и неподконтрольной территориях Украины. А именно о том, можно ли сдвинуть патовую ситуацию действиями в экономической сфере (товарооборот, денежные обращения и т. п.).

Целевой группой исследования были выбраны предприниматели, которые в силу своей деятельности обладают значительной степенью независимости от официальной власти. Они сами отвечают за свой кусок хлеба, и хотя и действуют в формируемом рамками правовых и экономических норм поле, более свободны в своих суждениях и высказываниях, чем, например, чиновники. Предприниматели на подконтрольной и неподконтрольной Украине территории представляют собой одну группу, которая была разделена вследствие конфликта и находится теперь в разных условиях.

Цель исследования не состояла в том, чтобы выяснить позицию (за или против) по поводу возможных изменений в сфере бизнес-отношений, но в том, чтобы понять основания и логику такой позиции, почему люди так считают. Поэтому исследование проводилось методом интервью. Подбор информантов производился методом снежного кома, таким образом обеспечивался необходимый уровень доверия между информантом и исследователем. Аспект доверия в исследовании, которое ориентировано на задачи практики и проводится в условиях военного конфликта, а также тематически связано с конфликтом, невозможно недооценить: доверие информантов является условием получения достоверной информации.

Исследование проводилось в 2015 – 2019 гг. Интервью по скайпу, телефону, мессенджеру проводились с предпринимателями из Донецка, Луганска, Горловки, Краснодона и их коллегами на подконтрольной Украине территории.

Среди важных результатов исследования можно отметить следующие.

Важным отличием конфликта от событий на Кавказе или других в том, что люди на подконтрольной и неподконтрольной территориях продолжают общаться. Это необходимо помнить, оценивая степень информированности людей, их зависимости от предлагаемой СМИ официальной позиции и т.д.

Политические взгляды предпринимателей за время конфликта изменились. В начале конфликта эти люди не характеризовались активной политической позицией (за Майдан или за Антимайдан и т.д.) и ожидали установления какого-то упорядоченного, предсказуемого и безопасного режима жизни. Но когда хаос не закончился, и начался новый этап агрессии (войны, насилия против предпринимателей, грабежей, убийств), люди поняли, что должны сделать выбор. И мотивы выезда из территории конфликта для предпринимателей были связаны не с политическими, а с соображениями личной безопасности и безопасности собственного бизнеса.